



360°



Visie
**INCLUSIEF
ONDERWIJS
IN OPTIMA
FORMA**

Uitdaging
**LEEFBAARHEID
VERBETEREN MET
MULTIFUNCTIONELE
ACCOMMODATIE**

De cirkel rond
**HOE VERDUUR-
ZAMEN WE MET
NETCONGESTIE?**

WAAR DOEN WE HET ALLEMAAL VOOR?



Terwijl we sinds de laatste landelijke verkiezingen in een bestuurlijke surplace verkeren, groeit het besef dat er nogal wat weeffouten in diverse systemen zijn gegroeid. Denk aan klimaat, woningvoorraad, netcongestie en arbeidstekort. Nu is mijn persoonlijk motto: 'wacht niet op de overheid, maar ga uit van je eigen intrinsieke motivatie en actie'. Wanneer je deze motivatie met meerderen deelt, ontstaat er energie en krijg je dingen in beweging. Dit ervaren wij bij HEVO dagelijks in de samenwerking met onze procespartners.

Het zijn diezelfde intrinsieke motivatie, maar ook de gedeelde waarden, die collega's willen voelen bij de organisatie waar ze voor werken. Zo werken mensen bij HEVO omdat ze met hart en ziel willen bijdragen aan het realiseren van maatschappelijke waarde. Een mooi voorbeeld hiervan is het interview met collega Gerhard Jacobs, die uit een onderwijsfamilie komt en zelf onderwijsbestuurder is geweest. Met passie vertelt hij hoe hij met zijn huisvestingskennis een bijdrage wil leveren aan het huidige en toekomstige geluk van jongeren.

Steeds meer organisaties sluiten zich aan bij de zoektocht naar mogelijkheden om de CO₂-footprint te verkleinen en wij zien het als onze missie om te laten zien wat er in dit opzicht maximaal mogelijk is. Ons zeer gedreven team van collega's deelt wekelijks intern de laatste inzichten over circulariteit. Een concrete toepassing hiervan is te vinden in het artikel over de nieuwbouw van het gemeentehuis Krimpenerwaard, dat het duurzaamste gemeentehuis van Nederland gaat worden.

Gezien onze interne drijfveren is het logisch dat we óók regelmatig nadenken over onze eigen huisvesting en persoonlijk gedrag. Dat leidt tot nieuwe initiatieven op kantoor. Van Meatless Monday en een mock-up opstelling van circulaire materialen tot een kantoorfiets (voor afspraken in de omgeving) en duurzaamheidswerkshops als alternatief voor fysieke relatiegeschenken. Het delen van onze waarden en tegelijkertijd concrete maatschappelijke impact maken: daar doen we het voor!

Ewoud van der Sluis
Directievoorzitter HEVO

Uitgave

360° is het relatiemagazine van HEVO dat tweemaal per jaar verschijnt. Het blad wordt gedrukt op FSC-gecertificeerd papier.



Concept en ontwerp

Zuiderlicht

Redactie en eindredactie

HEVO (Trudy van Hoek) en Zuiderlicht

Tekst

Zuiderlicht, John Cüsters, Tess Keijzer en HEVO

Fotografie

Philip Driessen, Mike van Schoonderwalt, RAU Architecten, Zenber Architecten, Studio Janus, Van den Berg Architecten en Getty Images

Illustraties

Leendert Masselink, Yvonne Kroese en Zuiderlicht

Drukwerk

DPN Rikken Print

Dank aan alle medewerkers, klanten en relaties die hun medewerking verleenden aan de totstandkoming van dit blad. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder toestemming van HEVO.



Statenlaan 8
5223 LA 's-Hertogenbosch
+31 (0)73 6 409 409
info@hevo.nl
hevo.nl
X @HEVO_actueel
f facebook.com/HEVObv
in nl.linkedin.com/company/hevo
p nl.pinterest.com/HEVObv
y youtube.com/user/HEVObv

MIJN MISSIE / 12

Gerhard Jacobs, partner bij HEVO, combineert zijn vastgoedexpertise met zijn hart voor onderwijs om bij te dragen aan betere schoolgebouwen en inclusie te bevorderen.



VISIE / 4

Opvang, onderwijs en zorg komen samen in Kindcentrum De Kroevendonk in Roosendaal. Het is een lichtend voorbeeld voor het creëren van voorwaarden voor écht inclusief onderwijs.



DUURZAAM / 14

Met een volledig circulair, gezond en energiezuinig gemeentehuis in 2025 is de gemeente Krimpenerwaard koploper in Nederland.

DE CIRKEL ROND / 18

De verduurzaming van de gebouwde omgeving loopt spaak door netcongestie. Hoe pakken we dit probleem aan? En welke innovaties zijn denkbaar?



VANUIT HET NULPUNT / 27

70% van de tijd staan we in overlevingsstand. Tess Keijzer vertelt hoe dat voorkomen kan worden door meer verbinding te maken met je hart.



FEITEN EN CIJFERS / 8

In de transitie naar een duurzame toekomst is het noodzakelijk om onze materiaaltoepassingen snel te herzien. Toch lijkt de transitie langzaam te gaan.

UITDAGING / 10

Een multifunctionele accommodatie waarin dorpsvoorzieningen samenwerken is een van de plannen om het snel vergrijzende Twentse dorp Beckum leefbaar te houden in de toekomst.

MIJN PLEK / 16

Sinds dit jaar zijn twee scholen van IVO Deurne gehuisvest in één duurzaam gebouw. Facilitair manager Willem Bierings vertelt wat deze samensmelting heeft opgeleverd.

EERSTE GRAADS / 22

Een pleidooi voor inclusieve gebiedsontwikkeling met een integrale aanpak van wonen, ontmoeten en ondersteunen.

HORIZON / 23

Korte berichten en nieuwe opdrachten.

Omgaan met diversiteit in nieuwbouw De Kroevendonk

In gesprek met Teun Dekker,
directeur-bestuurder van
Kindcentrum De Kroevendonk

INCLUSIEF ONDERWIJS IN OPTIMA FORMA



In oktober 2023 werd het nieuwe gebouw van Kindcentrum De Kroevendonk in Roosendaal in gebruik genomen. Dit compacte gebouw biedt ruimte aan peuter- en kinderopvang, onderwijs en zorg voor kinderen met en zonder een meervoudige beperking. Aan de basis ligt een duidelijke visie, die directeur-bestuurder Teun Dekker en zijn team al ruim twintig jaar geleden ontwikkelden. Inclusief onderwijs wordt hierin teruggebracht tot de essentie: omgaan met diversiteit. HEVO begeleidde het bouwproces en selecteerde de ontwerpende en uitvoerende partijen. Deze bijzondere school wordt inmiddels breed erkend als voorbeeld voor het creëren van voorwaarden voor écht inclusief onderwijs.

TEUN DEKKER is directeur-bestuurder van Kindcentrum De Kroevendonk, onderdeel van Stichting Protestants Christelijk Onderwijs te Roosendaal. Kindcentrum De Kroevendonk is een samenwerking tussen basisschool, peutergroepen, buitenschoolse opvang en Stichting Wij Samen, die zorg aanbiedt voor kinderen met een meervoudige beperking. Dagelijks zijn er zo'n 400 kinderen in het gebouw; 350 basisschoolkinderen, 30 peuters en 15 kinderen in de specialistische zorg van Wij Samen. Kindcentrum De Kroevendonk ligt in de wijk Langdonk, die samen met andere omliggende wijken een van de twintig focusgebieden vormt in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid van het ministerie van Justitie en Veiligheid. In Roosendaal heeft dit vorm gekregen in het Nationaal Programma Roosendaal.

Wat was de aanleiding voor een nieuw gebouw?

'Ons oude gebouw – ooit bedoeld voor 200 leerlingen – was te klein. Als antwoord op de groei werd er door de jaren heen steeds iets 'aangeplakt', waardoor de samenhang verdween. Het was bovendien technisch verouderd, en ondanks dat wij al twintig jaar geleden kozen voor inclusief onderwijs waren er geen voorzieningen voor kinderen met een beperking. Een jaar of zes geleden ging de gemeente Roosendaal akkoord met nieuwbouw, maar wel op de bestaande locatie. Tijdens de bouw zijn we dus tijdelijk elders gehuisvest.'



Als school moet je de diversiteit tussen kinderen omarmen en er ruimte voor bieden.

Waarom inclusief onderwijs en wat houdt dat bij De Kroevendonk in?

'In de kern gaat het erom dat kinderen uit de wijk die samen spelen ook samen naar school kunnen gaan. Het is raar dat ons schoolsysteem, met de scheiding tussen regulier en speciaal onderwijs, daar niet op ingericht is. Dat je dus, op het moment dat kinderen naar school gaan, tegen het ene kind zegt 'jij bent normaal' en tegen het andere 'jij bent niet normaal en komt er niet in'. Om te bevorderen dat kinderen daadwerkelijk samen leven in onze samenleving moet je ze op de school niet apart zetten. Door elkaar te ontmoeten, leren ze om te gaan met elkaar. Als school moet je daarom de diversiteit tussen kinderen omarmen en er ruimte voor bieden. Concreet betekent dit dat kinderen met en zonder een beperking door elkaar heen lopen in De Kroevendonk, en soms ook samen les krijgen. Dat vraagt wel om meer begeleiding en ondersteuning, en meer samenwerking tussen de leerkrachten, onderwijsassistenten en overige ondersteuners. Daar kiezen wij dan ook bewust voor.'



Hoe zie je de inclusiviteit terug in de inrichting van het gebouw?

‘De omgang met kinderen met een beperking wordt vooral als lastig ervaren als het gaat om gedrag. Dat gedrag komt vaak voort uit allerlei prikkels. Daarom is in dit gebouw veel aandacht besteed aan het voorkomen van prikkels die tot ongewenst gedrag kunnen leiden. Er is een centraal hart waar alle kinderen elkaar steeds tegenkomen. Hieromheen liggen clusters van lokalen voor steeds twee jaarklassen rond een leerlandschap. Er is een variatie aan plekken die rust, ruis of juist rumoer opwekken. Om te sterke geluidsprikkels te voorkomen, zijn veel wanden in het gebouw en de gymzaal bekleed met geluiddempende houten latten en panelen. Er zijn veel mogelijkheden om te bewegen, wat soms nodig is om stoom af te blazen. Kinderen kunnen dwalen zonder te verdwalen. Overal is rekening gehouden met de draaicirkels van rolstoelen. Dankzij aparte nissen voor het ophangen van jassen is er meer ruimte in de leerlandschappen om samen te komen. En er is een snoezelruimte voor kinderen die even bij willen komen als ze te veel prikkels hebben gehad. Die is bekostigd vanuit de jeugdzorg. Al met al hebben we per leerling wat meer vierkante meters dan in het reguliere onderwijs, wat komt doordat we het gebouw delen met de peuteropvang, kinderopvang en Stichting Wij Samen. Verder geldt voor alle voorzieningen voor kinderen met een beperking dat die prettig zijn voor iedereen, conform het principe van *universal design*.’

Grote betrokkenheid

‘Al onze medewerkers zijn nauw betrokken geweest bij de optimale indeling van de ruimten. Onze visie op inclusief onderwijs lag aan de basis van bepalen wat nodig is in het gebouw. Een kleinere groep medewerkers was nauw betrokken bij de bouw en de inrichting. Nieuws over de voortgang is steeds gedeeld met de hele organisatie, de kinderen en de buurtbewoners. Tijdens het ontwerpproces sprak de architect enkele keren met de leerlingenraad, die met het idee van de snoezelruimte kwam. In overleg met de buurt is bepaald dat er geen buitenspeelruimte zou komen aan de kant die het dichtst bij de woningen ligt. Hier ligt nu de moestuin en is er ruimte om buiten les te geven.’

School van en voor de wijk

‘De school ligt in de wijk Langdonk, die bekend staat als een kwetsbare buurt. Er gebeurt van alles wat het daglicht niet kan verdragen. We vinden het echter belangrijk uit te dragen dat iedereen welkom is bij ons, ook al keuren we het gedrag niet altijd goed. In het ontwerp is ook ruimte gecreëerd voor bewoners uit de wijk. Zij kunnen gebruik maken van de grote stamtafel in het centrale hart van het gebouw en zien de school ook echt als ‘van hen’. Ook zijn er regelmatig bijeenkomsten voor ouders in het hart van de school. Zij komen onder meer voor het programma De Vreedzame School in groten getale naar onze school en blijven er hangen voor koffie en thee. Zo creëren we een natuurlijk moment om elkaar te ontmoeten.’

“

Er is een variatie aan plekken die rust, ruis of juist rumoer opwekken.

Harde en zachte kant

‘We zijn heel blij met de ondersteuning van HEVO. Als eenpitter en als kleine stichting hadden wij de nieuwbouw nooit alleen tot een goed einde kunnen brengen. Daarvoor hebben wij gewoon te weinig verstand van bouwen. Dat bleek ook toen na de aanbesteding de oorlog in Oekraïne uitbrak en de bouw opeens duurder werd. HEVO heeft er toen, in overleg met de gemeente en de aannemer, voor gezorgd dat er toch kon worden gebouwd. Dat gaf veel vertrouwen. Ik vind dat de harde kant en de zachte kant bij HEVO goed samenkomen. Hard in de zin van bijvoorbeeld contracten en budgetten, zacht in de vertaling van de visie naar een gebouw. Het draait niet alleen om de stenen, maar er is ook oog voor waar die stenen voor bedoeld zijn.’



Duurzaam en binnen budget

‘We hebben nu een duurzaam, bijna energieneutraal, onderhoudsarm en compact gebouw. Hoe dit exploitatietechnisch presteert, zal moeten blijken. In de eerste maanden hebben we natuurlijk nog weinig kunnen profiteren van de zonnepanelen. Verder is het kindcentrum gebouwd binnen budget, maar dat was wel het budget voor regulier onderwijs. Daarmee hebben we toch bijna al onze wensen kunnen realiseren. Ik had er alleen graag nog een kluslokaal bij gehad.’

Aantrekkingskracht van inclusie

‘Eigenlijk is ons gebouw nu al te klein. De Kroevendonk is in de basis een wijksschool. Maar wij trekken ook kinderen aan uit de bredere omgeving, zodanig dat we nu al wachtlijsten hebben. Het zijn niet alleen ouders van kinderen met een beperking die zich aanmelden omdat ze hun kind in de eigen woonplaats niet op een reguliere school kunnen plaatsen. Ook ouders van kinderen zonder beperking melden zich, omdat ze er bewust voor kiezen dat hun kinderen omgaan met kinderen met een beperking. En dat is natuurlijk ook beter. Onderzoek wijst uit dat omgaan met diversiteit goed is voor de cognitieve, sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen. We zijn dan ook heel blij dat dit mooie gebouw daar zulke goede voorwaarden voor schept.’

“

Bij HEVO komen de harde kant en de zachte kant goed samen.



Meer weten?

Vraag Lizet Geertsma
E lizet.geertsma@hevo.nl
M +31 (0)6 51 35 54 62

REACTIE HEVO

Kindcentrum De Kroevendonk: veel aandacht voor het welbevinden van de kinderen en medewerkers

Het nieuwe Kindcentrum De Kroevendonk staat voor inclusief denken in het onderwijs. Dit houdt in dat alle kinderen, inclusief die met een beperking of ontwikkelingsachterstand, welkom zijn en zoveel mogelijk geïntegreerd worden binnen het reguliere onderwijssysteem. Het motto van het centrum, ‘Geloven in ontwikkeling, altijd!’, weerspiegelt deze filosofie.

Teun Dekker benadrukt in een interview hoe belangrijk de onderlinge zorg en aandacht binnen De Kroevendonk is, niet alleen binnen de muren van het kindcentrum, maar ook naar de buurt toe. Het centrum streeft ernaar een positieve impuls te geven aan de lokale gemeenschap. Het gebouw en de omliggende ruimten zijn beschikbaar voor naschoolse activiteiten en worden ook opengesteld voor gebruik door buurtbewoners, wat de integratie tussen het kindcentrum en de gemeenschap versterkt.

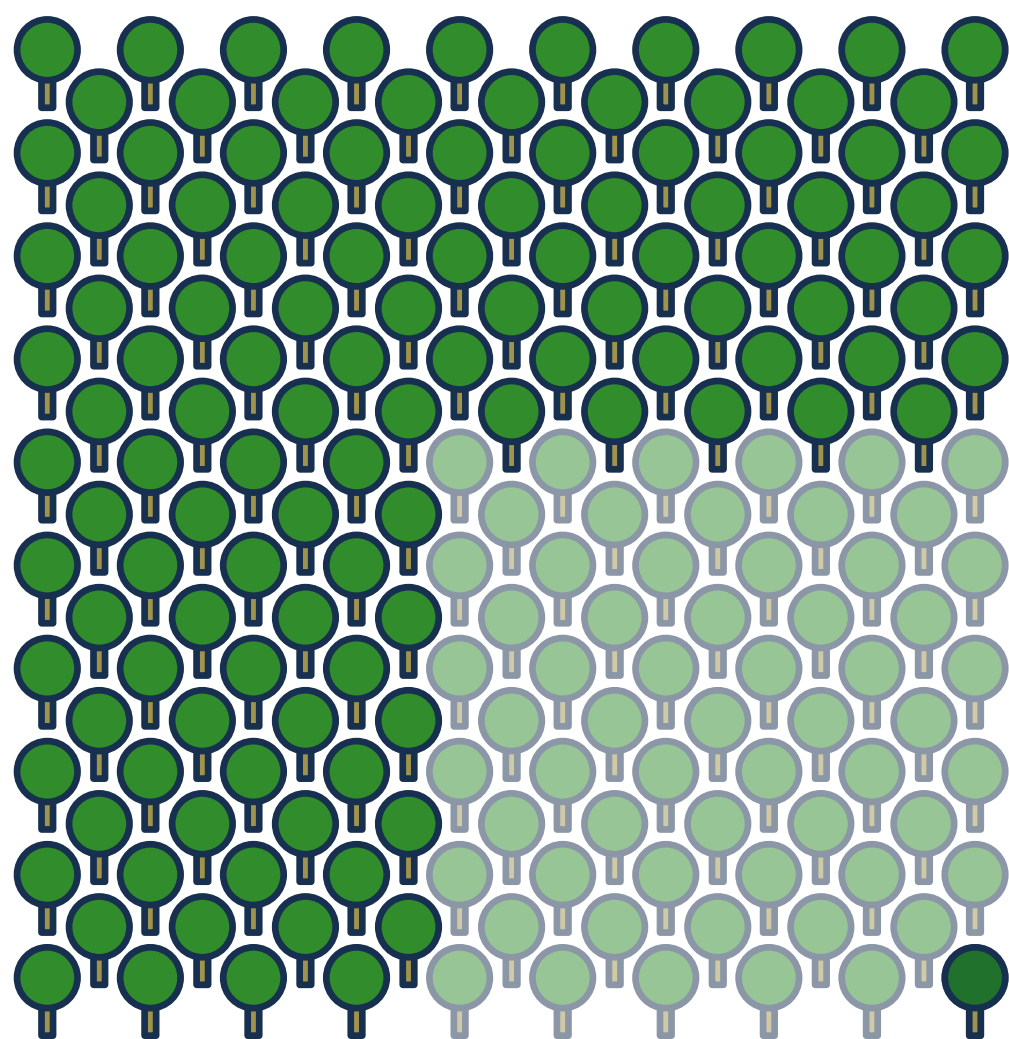
Gerhard Jacobs van HEVO: ‘De visie van De Kroevendonk en haar kindpartners zoals Stichting Wij Samen, heeft richting én snelheid gegeven in dit project. Gesprekken met de kinderen, leerkrachten en medewerkers én met de omgeving waren gericht op het creëren van de best denkbare inclusieve leeromgeving. Het team van HEVO heeft van begin af aan bij het verkrijgen van de bouwkredieten, het bedenken van het concept en nu bij de realisatie dit doel voor ogen gehad. Een sterke visie op onderwijs leidt tot een sterk huisvestingsconcept; ook voor ons is dankzij dit project inclusief denken vanzelfsprekend geworden.’



DE SLEUTELROL VAN DUURZAME BOUWMATERIALEN

De gevolgen van klimaatverandering worden steeds duidelijker. De aarde bereikt de drempel van 1,5 graad opwarming sneller dan eerder werd aangenomen. In de transitie naar een duurzame toekomst spelen duurzame (bouw)materialen een cruciale rol. Omdat ze de ecologische voetafdruk van de bouwsector verkleinen én bijdragen aan het creëren van veerkrachtige gebouwen die bestand zijn tegen de uitdagingen van de toekomst. Het is dus noodzakelijk om zo snel mogelijk onze materiaaltoepassingen te herzien. Toch lijkt de transitie langzaam te gaan. We zetten enkele opvallende feiten en cijfers op een rij.

1.000.000.000 M³ BOSGROEI PER JAAR

1 MILJARD M³600 MILJOEN M³1,7 MILJOEN M³

Houtbouw is CO₂-negatief en heeft veel praktische pluspunten en duurzame voordelen. In de bouwsector wordt voornamelijk naaldhout gebruikt uit duurzaam beheerde Europese bossen. Jaarlijks groeit er 1 miljard m³ bos bij en wordt er 600 miljoen m³ geoogst, waarvan 1,7 miljoen m³ gebruikt wordt in de Nederlandse bouwsector.

Echter, de grootschalige adoptie van hout als constructiemateriaal verloopt langzaam. Zo heeft de metropoolregio Amsterdam bijvoorbeeld besloten dat in 2025 maar 20% van de nieuwe bouwprojecten met hout zal worden uitgevoerd.

200 MILJOEN EURO VOOR BIO-BASED BOUWEN



Biobased materialen halen CO₂ uit de lucht, in plaats van CO₂ uit te stoten. Daarnaast dragen ze bij aan het creëren van lokale productieketens en nieuwe business-modellen voor boeren. Het aandeel in de Nederlandse bouw is echter nog gering. In 2022 was dat slechts 2% voor hout en 0,1% voor andere biobased materialen. Daarom maakte de Nederlandse overheid in 2023 bekend 200 miljoen euro te investeren in het stimuleren van de bouw met deze materialen.

Bronnen

- Duurzame bouwmaterialen: Voor een Groenere Toekomst, infobron.nl
- Biobased Magazine #1; Tien redenen om vol te gaan voor biobased bouwen; Jan Willem van de Groep, citydealccb.nl
- Kabinet trekt 200 miljoen uit voor biobased materialen; Hannah van der Korput, change.inc
- Materiaalstromen in de bouw en infra: Materiaalstromen, milieu-impact en CO₂-emissies in 2019, 2030 en 2050; Economisch Instituut voor de Bouw & Metabolic, april 2022
- Er is bos genoeg om duurzaam te bouwen. Waarom het houttekort een mythe is; Marije de Leeuw; cobouw.nl, 2022
- Houtbouwmythes ontkracht: het onderscheid tussen labels en feiten; Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions, 2021

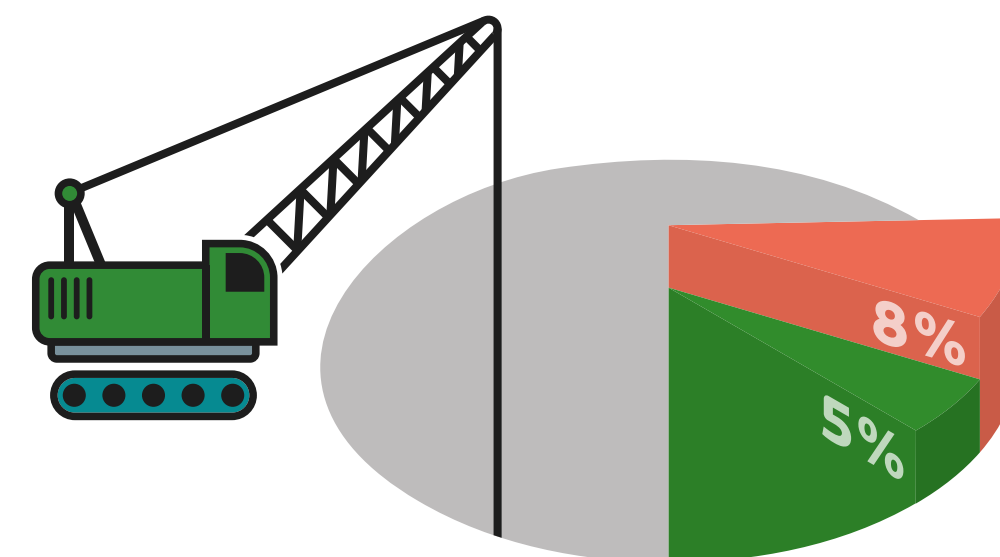
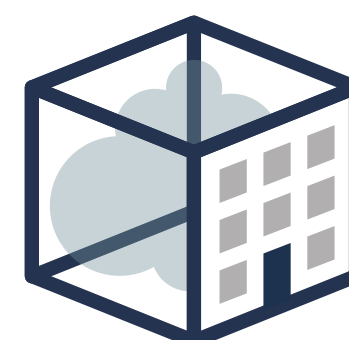
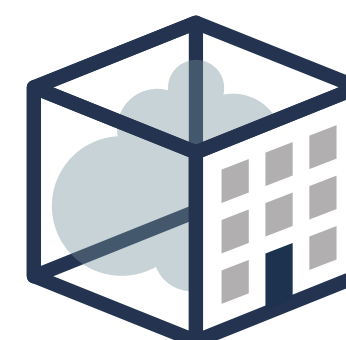
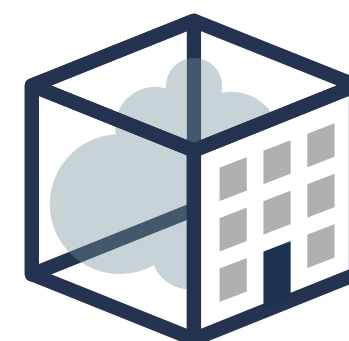


Meer weten?

Vraag Martijn van Gemert
E martijn.gemert@hevo.nl
M +31 (0)6 10 96 37 15

40.000 CO₂-OPSLAG

Een gemiddelde woning, opgebouwd uit 70% biobased materialen, kan ongeveer 40 ton CO₂ opslaan. Wanneer er 100.000 van deze woningen worden gebouwd, gaat het dus om 4 Mton per jaar. Dit komt overeen met ongeveer 19% van de bouwindustrie-emissie. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat elke ton CO₂ die in hout is opgeslagen, direct 1,2 ton CO₂ van het CO₂-intensieve alternatief verdringt. Dat betekent dat diezelfde 100.000 woningen 3,5 Mton per jaar verdringen.

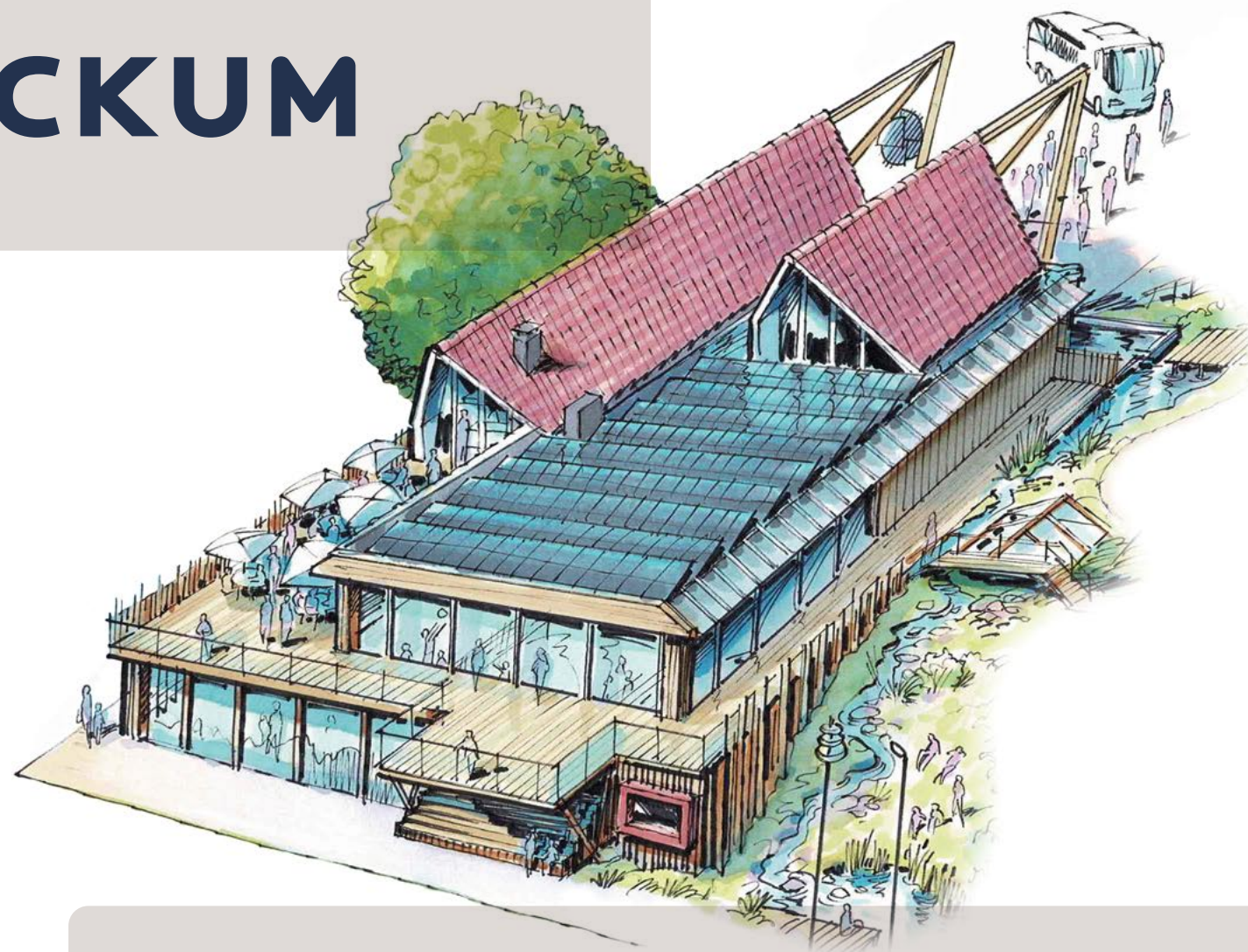


HERKOMST MATERIALEN

In 2019 was 87% van de in de burgerlijke en utiliteitsbouw gebruikte materialen afkomstig van primaire bronnen. Dus, grondstoffen die nieuw uit de aarde zijn gewonnen en slechts in beperkte hoeveelheid beschikbaar zijn. 8% van de materialen zat al in de kringloop en werd

opnieuw toegepast of gerecycled (dit was 7% in 2014). En 5% was afkomstig van hernieuwbare bronnen, dus materialen die, hoewel onttrokken uit de aarde, de capaciteit hebben om binnen hun levensduur te regenereren.

NIEUWE TOEKOMST VOOR BECKUM



In Beckum, met ongeveer duizend inwoners het enige kerkdorp in de gemeente Hengelo, werken de gemeente en de dorpsraad sinds oktober 2021 hard aan een programma om het dorp ook naar de toekomst toe leefbaar te houden. Het Omgevingsprogramma Leefbaar Beckum stelt hiervoor de nieuwbouw voor van 130 woningen voor jonge huishoudens en starters in de komende tien jaar, en van een multifunctionele accommodatie (MFA) waarin de bestaande dorpsvoorzieningen onder één dak met elkaar gaan samenwerken. HEVO helpt de gemeente en de dorpsraad bij het opzetten van de samenwerking in de MFA en de uitwerking daarvan in het gebouw.

De uitdagingen

Programma: houd het dorp leefbaar en geef het een nieuwe toekomst.

Uitvoering: realiseer een multifunctionele accommodatie die door het dorp zelf kan worden geëxploiteerd.

‘Met mijn 38 jaar behoor ik tot de laatste generatie die bijna volledig in Beckum kon blijven wonen. Op een enkeling na zijn jongere mensen vanwege het ontbreken van betaalbare woningen vertrokken naar elders. Beckum is daardoor een van de snelst vergrijzende dorpen in Twente. Er is weinig aanwas meer op de basisschool, die nu al te weinig leerlingen heeft. Ook het verenigingsleven komt steeds meer onder druk te staan. Beckum dreigt daardoor in een vicieuze cirkel te raken, terwijl het dorp juist veel potentie heeft. We worden omringd door groen, wonen op een kwartier van een universiteit, hogeschool en ROC en zitten binnen vier kilometer op de snelweg. Het is zonde als dat niet wordt benut.’

Verouderde gebouwen

Aan het woord is Stefan Wielens, sinds ongeveer 2½ jaar penningmeester van de Dorpsraad Bruisend Beckum. Samen met zes anderen vormt hij het nieuwe bestuur, dat er kwam als antwoord op de nieuwe energie bij de gemeente Hengelo en de noodzaak iets aan de leefbaarheid van Beckum te doen. ‘Het dorp heeft jarenlang niet zo veel aandacht gekregen van de gemeente’, vertelt wethouder Marie-José Lutikholt van onder meer welzijn en cultuur. ‘Dat werd door Beckum ook zo ervaren. De gemeente heeft uitgesproken de ontwikkeling van het platteland van Hengelo belangrijk te vinden. Deze dynamiek, in combinatie met de bestaande energie in Beckum, heeft geleid tot een intensieve samenwerking en een gezamenlijk Omgevingsprogramma. We zijn daarbij vanaf het begin als gelijkwaardige partners opgetrokken.’

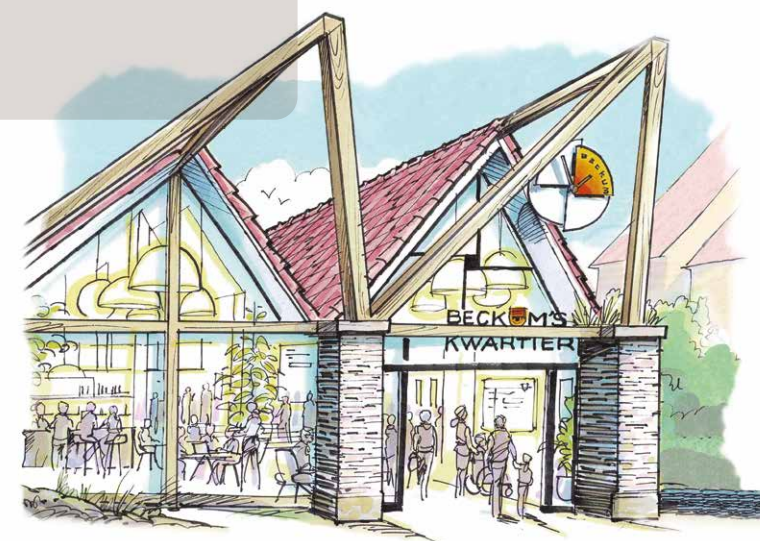
“

De drijfveer voor de nieuwe multifunctionele accommodatie is het verbeteren van de leefbaarheid.

Erik Tissingh trok als projectleider het Omgevingsprogramma voor de gemeente en de dorpsraad. ‘Behalve het behoud van de leefbaarheid ging het daarin ook om een nieuwe toekomst voor de vier bestaande voorzieningen in Beckum: IKC De Bleek met peuteropvang en basisschool, het clubhuis van de tennisvereniging, sporthal ‘t Geertman en gemeenschapshuis ‘t Proggiehoes. In dit gemeenschapshuis trekken de verschillende verenigingen in Beckum jaarlijks zo’n tien-duizend bezoekers, maar het gebouw is op. Ook de andere voorzieningen, die verspreid over het dorp liggen, zijn qua gebouw verouderd en hebben hoge energielasten. Het is dan zaak om hiervoor een logisch antwoord te vinden. Dat is het samenbrengen van de voorzieningen onder één dak.’

Naoberschap

Om uit te vinden hoe de verschillende organisaties in de MFA kunnen samenwerken, schakelden de gemeente en de dorpsraad HEVO in. In meerdere sessies werd onderzocht welke functies in de MFA moeten komen en welke mogelijkheden er zijn om ruimten te delen. Voor Anne Ensink, directeur van IKC De Bleek, was het vanaf het begin vanzelfsprekend om samen met het gemeenschapshuis in één gebouw te trekken. ‘Dat past bij de saamhorigheid van Beckum en het Twentse naoberschap. Het is op zich wel lastig dat de bouw van de school, die straks plaats moet bieden aan 96 leerlingen (nu heeft De Bleek er 66), uit een ander potje wordt gefinancierd dan de MFA en dat de eisen strenger zijn. Maar ik vind het niet meer dan logisch dat we ruimten delen en verenigingen bijvoorbeeld bij ons kunnen vergaderen. En als er inderdaad twee afzonderlijke bouwdelen komen met een centraal hart, waaraan nu wordt gedacht, dan moeten die twee goed verbonden zijn met elkaar. Zodat je zo van het ene in het andere deel kunt komen en iedereen elkaar makkelijk weet te vinden. Hoe dat er precies uit gaat zien, werken we met steun van HEVO verder uit. Dat wordt nog wel een uitdaging in de komende jaren. Welke concrete afspraken maken we bijvoorbeeld over het beheer?’



Spannend

Het is nadrukkelijk de bedoeling dat een stichting vanuit het dorp zelf als opdrachtgever fungeert voor de nieuwbouw van de MFA en dit gebouw later ook gaat exploiteren. Stefan Wielens: ‘De eerste berekeningen wijzen uit dat dit mogelijk is. Het past bij het zelfvoorzienende karakter van ons dorp. Zo kunnen we ook inhoud geven aan onze extra ambities. Wij hebben een handbalteam dat in de landelijke hoofdklasse meedoet. We willen graag een sporthal waarin we thuis kunnen spelen. Als zelfstandige stichting kunnen we daar zelf de middelen voor zoeken, onder meer via de inkomsten uit de eigen exploitatie.’ Dat een stichting zelf de MFA gaat exploiteren is voor de gemeente Hengelo – die er 7,6 miljoen euro voor heeft uitgetrokken – spannend, erkent wethouder Lutikholt. ‘Als gemeente zullen we toch willen meekijken naar hoe bijvoorbeeld het onderhoud is geregeld. En hoe worden de exploitatierisico’s verdeeld, ook als de stichting het gebouw in eigendom zou nemen? Uiteindelijk gaat het om maatschappelijk geld dat goed moet worden besteed.’

Urgentie

Er is dus nog genoeg om uit te zoeken voor de MFA. Tot nu toe verloopt het proces echter voorspoedig, concludeert Erik Tissingh. ‘Dat heeft te maken met het sterke gedeelde gevoel van urgentie. Het komt nu aan op de uitdagende uitvoering. Het duurt nog tot zeker 2028 voordat de MFA er staat. En ook al is de samenwerking tussen dorpsraad, gemeente en school uitstekend en voelt de bevolking zich nauw betrokken bij de ontwikkelingen, het is toch een hele uitdaging om de schuw erin te houden. Het is zoals bij een goed huwelijk; daaraan moet je hard blijven werken.’

REACTIE HEVO

‘Wij bewonderen de manier waarop de gemeenschap in Beckum het initiatief heeft genomen en de schouders onder de ontwikkeling van de nieuwe MFA zet. De kracht komt uit de inwoners zelf en dat is – met steun die de gemeente Hengelo op alle fronten biedt – het beste recept voor een vitale, lokale samenleving.’



Meer weten?

Vraag Michiel Otto
E michiel.otto@hevo.nl
M +31 (0)6 51 83 32 53

Gerhard Jacobs en zijn passie voor onderwijs

BETERE SCHOOLGEBOUWEN EN MEER INCLUSIE

HEVO staat bekend als een organisatie die ambities en strategische doelen waarmaakt voor dé beste huisvesting voor werken, leren, wonen en zorgen. Aan de basis hiervan liggen passie en maatschappelijke betrokkenheid. Mensen werken bij HEVO omdat ze met hart en ziel willen bijdragen aan het realiseren van maatschappelijke waarde. Ze doen dat elk vanuit een persoonlijke motivatie. In deze rubriek vertellen ze waarom en hoe ze invulling geven aan hun missie en die van HEVO. Dit keer is het de beurt aan Gerhard Jacobs, partner bij HEVO.

“

*Schoolgebouwen
scheppen de voorwaarden
voor goed onderwijs.*

Hoe ben jij in het onderwijs en bij HEVO verzeild geraakt?

‘Voor een deel is dat er met twee paplepel ingegoten. Mijn moeder was onderwijzeres, mijn vader aannemer. Ik heb bouwkunde gestudeerd aan de Technische Universiteit Eindhoven en werkte vervolgens 12½ jaar in de vastgoedwereld. Daarna liet ik mij om- en bijscholen tot leidinggevende in het onderwijs. Vijf jaar lang was ik directeur van een aantal basisscholen in de regio Zuidoost-Utrecht. Tot ik acht jaar geleden bij HEVO in dienst trad. Tijdens mijn ‘schooljaren’ merkte ik dat ik het liefst werk aan projecten; iets voor elkaar krijgen en opleveren en dan door naar het volgende vraagstuk. Bij HEVO kan ik mijn ervaring en deskundigheid in de vastgoedwereld combineren met mijn hart voor het onderwijs.’

Waar komt dat hart vandaan?

‘Ik werk graag aan maatschappelijke gebouwen die er in de samenleving en het leven van mensen echt toe doen. Hoeveel uur in je leven breng je door in een school? Als het spannend wordt in de wereld, kan school een steunpilaar zijn. In het onderwijs draag je bij aan de toekomst van de samenleving. Daarnaast brengt het werken met jongeren veel energie en plezier met zich mee.’

Wat is de essentie van goed onderwijs?

‘Zoals de theorie ons leert, draait goed onderwijs om kwalificatie, socialisatie en subjectivering. In essentie houdt dit in dat je bijdraagt aan het toekomstige geluk van jongeren, terwijl je ze ook nu gelukkig maakt.’

Wat dragen schoolgebouwen daaraan bij?

‘Die scheppen hiervoor de voorwaarden, al zijn goede leerkrachten en goede ondersteuning thuis belangrijker. Maar een goede leeromgeving doet er wel degelijk toe. Zoals ruimte voor meerdere werkvormen en activiteiten, waarin je je onderwijsvisie kunt ontplooien, en een goed binnenklimaat met dito akoestiek en schone, frisse lucht. Daarbij kunnen jongeren in de directe omgeving buiten leren zorg te dragen voor de wereld om zich heen. Overigens zie ik in de praktijk dat alleen een nieuw schoolgebouw vaak al een katalysator is om na te denken over welk onderwijs men wil geven. De positieve impact en maatschappelijke waarde van hoogwaardige schoolgebouwen is hierdoor dus al direct voelbaar en merkbaar.’

Welke rol hebben scholen in het oplossen van maatschappelijke problemen?

‘Scholen zijn bij uitstek ontmoetingsplekken en tevens vindplaatsen voor maatschappelijke problemen. Als bijvoorbeeld de armoede in de samenleving toeneemt, is dat direct zichtbaar op school, bij de getroffen jongeren. Scholen kunnen dan een belangrijke signaalfunctie hebben. Je kunt echter niet verwachten dat ze zelf die problemen oplossen; dat kan niet zonder ondersteuning van andere maatschappelijke partijen.’

Wat moet beter in het Nederlandse onderwijs?

‘Het fijnmazige scholennetwerk in Nederland en de keuzevrijheid in het onderwijs vind ik een groot goed. Er zijn echter structureel onvoldoende middelen beschikbaar om alle scholen op orde te krijgen. Veel gebouwen zijn echt op. Verder vind ik ons onderwijs nog onvoldoende inclusief. Meer inclusie bevordert goed onderwijs. Wat en wie je ook bent en hoe je ook in elkaar zit, je moet gewoon samen naar school kunnen gaan. Ik hoop dus op een toekomst waarin een inclusieve school, zoals het in dit magazine beschreven Kindcentrum De Kroevendonk, volstrekt normaal is. Voor beide zaken – betere schoolgebouwen en meer inclusie – blijf ik me volop inzetten.’



Meer weten?

Vraag Gerhard Jacobs
E gerhard.jacobs@hevo.nl
M +31 (0)6 51 18 64 05

“

*Scholen zijn
ontmoetingsplekken
en vindplaatsen voor
maatschappelijke
problemen.*

KOPLOPER DANKZIJ GEZOND, ENERGIEZUINIG EN CIRCULAIR GEMEENTEHUIS

De gemeente Krimpenerwaard bouwt in Bergambacht een duurzaam en volledig circulair gemeentehuis. Een gezond en aantrekkelijk thuis voor inwoners en medewerkers. Het project brengt haar visie op duurzaamheid tot leven en draagt bij aan het Klimaatakkoord. Met dit nieuwe gebouw is de gemeente niet alleen klaar voor 2050, maar ook koploper in Nederland.

Sinds 2019 werkt HEVO intensief samen met de gemeente Krimpenerwaard aan toekomstbestendige huisvesting. De opdrachtgever benadrukte dat de gekozen oplossing positief moest bijdragen aan de verlaging van de jaarlijkse huisvestingskosten, aangezien het maatschappelijke middelen betreft. In 2020 stelden we een businesscase op, met als doel de CO₂-uitstoot te minimaliseren en de jaarlijkse kosten te optimaliseren. Met behulp van GPR Gebouw evalueerden we de duurzaamheidsprestatie van diverse scenario's. Hierbij werd een goede balans gevonden tussen sterke reductie van het energieverbruik, het gebruik van circulaire materialen en de realisatie van een gezond binnenklimaat.

Thuis voor inwoners en medewerkers
Uiteraard was er niet alleen aandacht voor duurzaamheid, maar ook voor de mens. Door alle diensten op een centrale locatie samen te brengen ontstaat een uitvalsbasis voor dienstverlening en een herkenbaar 'thuis' voor zowel inwoners als medewerkers. Dit laatste was extra belangrijk omdat Krimpenerwaard een fusiegemeente is. Daar komt bij dat een kwalitatief hoogwaardige, gezonde én duurzame werkomgeving de aantrekkelijkheid als werkgever verhoogt. Want zeker sinds de coronaperiode stellen mensen hoge eisen aan hun werkplek. Andere criteria die een rol speelden in de scenario-studie waren de toegankelijkheid en bereikbaarheid voor inwoners en medewerkers, en het bevorderen van de kwaliteit van de dienstverlening. Door efficiënt te werken zonder reistijdverlies zet de gemeente cruciale stappen naar een toekomstbestendige organisatie.

Aanjager van natuur

Het nieuwe gemeentehuis is straks goed bereikbaar en ligt buiten het stedelijk gebied, grenzend aan een gebied dat deel uitmaakt van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen zijn de uitgangspunten voor het gebouw en de inrichting van de buitenruimte, inclusief entree en parkeerplaatsen. Hierdoor zal het gebouw zich op harmonieuze wijze samenvoegen met het natuurlijke landschap van het NNN-gebied. Het nieuwe gemeentehuis is overigens ook de aanjager van de inrichting van de omliggende gronden (nu nog agrarisch grasland) als natuurgebied met ruimte voor biodiversiteit. Dit laatste was een van de redenen waarom de Provincie Zuid-Holland bereid was om planologische goedkeuring te verlenen voor de bouw van het gemeentehuis. Het bestemmingsplan is inmiddels goedgekeurd.

Een nieuw, centraal gelegen gemeentehuis biedt daarnaast mogelijkheden voor invulling van andere maatschappelijke behoeften. Want het betekent dat vier gemeentekantoren, gelegen op centrale plekken in de dorpskernen, vrijkomen. De herontwikkeling hiervan biedt kansen voor woningbouw, detailhandel en maatschappelijke voorzieningen, waarmee tegemoet wordt gekomen aan een sterke behoefte vanuit de samenleving.

Koploper met lef

Met circulaire bouw toont de gemeente Krimpenerwaard lef. De constructie bestaat niet alleen uit hout en andere natuurlijke materialen met een lage CO₂-uitstoot, maar ook uit elementen die geoogst worden uit regionale donorgebouwen en zo een tweede leven krijgen. In 2025 opent het nieuwe gemeentehuis haar deuren. Vanaf dat moment beschikt de gemeente Krimpenerwaard over het meest duurzame en circulaire 'huis voor de gemeente' van Nederland. Een koploper dus, die andere organisaties de route wijst naar een duurzame samenleving tegen 2050.



Het nieuwe gemeentehuis is aanjager van biodiversiteit.



Meer weten?

Vraag Michiel Otto
E michiel.otto@hevo.nl
M +31 (0)6 51 83 32 53

MINDER M² SCHOOL, MEER RUST

IVO Deurne is een uniek samenwerkingsverband tussen vier middelbare scholen. Twee van die scholen en het voormalige Stafbureau zijn sinds begin dit jaar onder één dak gehuisvest, in een duurzaam nieuw gebouw op de eigen onderwijscampus. Facilitair manager Willem Bierings, die van A tot Z bij de nieuwbouw betrokken was, vertelt wat deze vernieuwende samensmelting heeft opgeleverd.



Door hergebruik blijft een stukje historie bewaard.

Langverwachte nieuwbouw

Het Alfrinkcollege en het Sprongcollege beschikten tot voor kort ieder over een eigen gebouw. Net als de directie en de afdeling Bedrijfsvoering. Vanuit zijn functie weet Willem maar al te goed hoeveel onderhoud dat met zich meebracht: 'Er was altijd iets te doen. De oude gebouwen - soms meer dan 50 jaar oud - waren slecht geïsoleerd. Te heet in de zomer en te koud in de winter. Daarnaast was de techniek niet meer up-to-date. De medewerkers keken dus reikhalzend uit naar het nieuwe gebouw. Dat is comfortabeler en dankzij de materiaalkeuzes relatief onderhoudsvrij. Voorzien van duurzame systemen en oplossingen, en daardoor bijna energie-neutraal. Maar er is ook gedacht aan hergebruik van materialen. Neem bijvoorbeeld de oude stoeptegels waar ik als kind op liep toen ik hier naar school ging. Die zijn gebroken en verwerkt in de gevel. Zo blijft een stukje historie bewaard.'



Meer weten?

Vraag Linda Kröse
E linda.krose@hevo.nl
M +31 (0)6 50 51 72 50

Een mooie optelsom

'Omdat we in de nieuwbouw over minder vierkante meters school beschikken, dachten we dat het drukker zou aanvoelen', vertelt Willem. 'Maar dat is helemaal niet zo. Er heerst juist veel meer rust, en dat is het resultaat van een optelsom. Zoals de overzichtelijke indeling bijvoorbeeld. Door de rug-aan-rug-ligging van de scholen blijven de leerlingenstromen gescheiden. Daarnaast zijn de theorielokalen geclusterd op de tweede verdieping en de praktijklokalen op de eerste verdieping en de begane grond. Ook de goede akoestiek draagt bij aan de rust. Waren de oude schoolgebouwen echte klankkasten, nu zijn er maatregelen genomen om het geluid te dempen. En tot slot het kleurgebruik. Samen met de architect kozen we voor elke school één hoofdkleur. Dat zorgt er meteen voor dat er toch ruimte is voor een eigen identiteit per school.'

Fraaie blikvangers

Willem was daarnaast betrokken bij de inrichting en de inkoop: 'Je krijgt te maken met heel veel verschillende leveranciers. Maar in het eindresultaat is daar verrassend genoeg niets van te zien, dat is echt een eenheid. De leerlingen vertellen me vaak hoe mooi ze de nieuwe aula en de meubels vinden. Ze maken gretig gebruik van de nieuwe banken en poefjes. Dat is geweldig om te zien. Het is overigens ook mijn favoriete plek. Hier komt alles samen: kleur, inrichting, materiaalkeuze, akoestiek. Neem nou die petrolblauwe tribunewand, die er in contrast met het essenhout echt uit knalt. En geen enkele lijn is symmetrisch, een technisch hoogstandje van de architect. Een andere blikvanger vind je buiten. De gevel heeft een parelmoer-effect. De kleur verandert als je voorbijloopt, een bijzondere aanblik.'



De aula vormt het kloppende hart van de school waar alles samenkomt.

NETCONGESTIE EN VERDUURZAMING



De nieuwbouw en verbouw van veel projecten in de gebouwde omgeving stagneert momenteel door de netcongestie. De elektriciteitsnetwerken zitten vol; er kan op veel plaatsen niks meer bij. Dit heeft grote gevolgen voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Niets doen is echter geen optie. Hoe pakken we dit probleem aan? Welke (technische en/of financiële) innovaties zijn denkbaar? Moeten de overheid en/of netbeheerders hier een krachtiger rol in spelen? Kun je het (ook) oplossen door op wijkniveau ontwikkelingen aan elkaar te verbinden? We legden vier experts drie stellingen voor en vroegen hen tevens welke (andere) oplossingen zij nodig vinden.

Ambities verlagen?

De verduurzaming van de gebouwde omgeving loopt spaak door de netcongestie. Om de energievoorziening van nieuwe gebouwen veilig te stellen, kunnen we niet anders dan de ambities te verlagen en weer meer gebruik te maken van fossiele brandstoffen.

Van Cuijk: 'Nee, dat zou zonde zijn. Dat wil niet zeggen dat we het probleem daarmee moeten relativeren. De energietransitie vraagt enorm veel van ons energiesysteem en zal nog regelmatig tot problemen leiden. Om hiermee om te gaan, zijn slimme oplossingen nodig.'

El Bakari: 'Onze ambities moeten juist omhoog en de energietransitie moet versnellen. Voornaamste probleem is dat wij te veel in traditionele oplossingen denken. En dat de overheid te traag en te weinig nieuwe oplossingen faciliteert met subsidies en/of wet- en regelgeving.'

Nas: 'We moeten zeker niet terug naar fossiel. We kunnen het probleem deels oplossen met lokale energievoorzieningen. En de overheid mag best strenger zijn. Er worden nog steeds gebouwen neergezet die niet energieneutraal zijn. Dat zou niet meer moeten kunnen.'

De Vries: 'Lagere ambities zijn niet nodig. Tot nu toe lukt het nog steeds; in het aller-ergste geval zou het in de toekomst alleen wat langzamer gaan. En er is zeker nog ruimte om de netten efficiënter te gebruiken dan nu. Waarbij op alle momenten een betere balans ontstaat tussen vraag en aanbod van stroom.'



“

Het is altijd beter om te profiteren van de voordelen van aansluiting op een elektriciteitsnet.

Ton van Cuijk

Innovaties

De netcongestie is alleen op te lossen met (financiële en technische) innovaties, zoals gebouwen die op energiegebied stand alone en off-the-grid kunnen functioneren of nieuwe constructies. De overheid moet hier een krachtige, stimulerende rol in spelen.

El Bakari: 'Oplossingen zoals *stand alone* zijn in de meeste gevallen economisch niet haalbaar. En over nieuwe constructies; die zijn er al. Denk aan de Energy Service Company (ESCO) en Congestion Service Provider (CSP). Deze nieuwe organisaties kunnen behulpzaam zijn bij het verduurzamen van gebouwen c.q. het omgaan met congestie op het net. Probleem is dat ze aan te veel regels moeten voldoen en dat de overheid ze onvoldoende stimuleert via subsidies en/of garantiestelling. Daarmee blijven de risico's om ermee te werken, met name voor eigenaren van kleine(re) gebouwen, te groot.'

Nas: 'Het komt erop neer dat beslissingen financieel beter moeten uitpakken voor de duurzame oplossing. Daarvoor heb je inderdaad een krachtige, stimulerende rol van de overheid nodig. Maar het kan ook zitten in wetgeving, bijvoorbeeld dat je alleen een bouwvergunning krijgt als je gebouw energieneutraal is.'

De Vries: 'Off-the-grid functioneren kan alleen bij de warmtevraag van gebouwen, maar is onhaalbaar bij de stroomvoorziening. Er zijn dan enorm veel batterijen nodig om de winter door te komen. Zonder netwerk kun je ook geen gebruik maken van de windparken op zee. Ik geloof wel in betere financiële prikkels. Het probleem is momenteel dat degene die een piek in het verbruik veroorzaakt, daar niet direct de nadelen van ondervindt. De tarievenstructuur zou zodanig moeten worden aangepast dat je wordt beloond als je stroomverbruik verschuift naar de tijden met veel aanbod. En als je dat niet doet, betaal je meer. Een soort spitsheffing dus. Het is aan de overheid dit via wetgeving in te voeren.'

Van Cuijk: 'Ik struikel over het woordje 'alleen' in de stelling. Innovaties zijn zeker cruciaal voor de energietransitie, maar er is meer nodig. Zoals meer bewustzijn, of noem het maar gezond verstand, dat we ons energieverbruik moeten aanpassen aan de momenten dat er veel aanbod is. *Stand alone* gebouwen zijn denkbaar, maar ik ben van mening dat het altijd beter is om te profiteren van de voordelen van aansluiting op een elektriciteitsnet. Die zijn vooral te behalen op het gebied van leveringszekerheid.'

“

Het voornaamste probleem is dat wij te veel in traditionele oplossingen denken.

Khalil El Bakari

69

Je zou in een vroeg stadium een visie op de energievoorziening in een heel gebied moeten maken.

Deborah Nas



Aanpak op wijkniveau

De netcongestie kan ook worden aangepakt op wijkniveau. Bekijk veel eerder in de planvorming voor nieuwe gebouwen hoe je in samenhang met andere ontwikkelingen in de wijk (zowel qua vraag als qua aanbod van energie) de congestie kunt voorkomen.

Nas: 'Je zou inderdaad bij de planvorming voor nieuwe gebouwen al in een vroeg stadium een visie op de energievoorziening in een heel gebied moeten maken. Dat moet door alle initiatiefnemers die een nieuwe aansluiting willen of een bestaande willen uitbreiden gezamenlijk worden ondernomen, vanuit het doel de bestaande capaciteit van het net beter te benutten. Bedrijven spreken dan onderling en met de netbeheerder af hoe ze de piekbelasting samen verlagen. Het is onwenselijk dat de netbeheerder dat op eigen houtje gaat doen. Dan zou hij diep ingrijpen in bedrijfsprocessen en heb je binnen de kortste keren rechtszaken aan je broek. Je moet juist aansluiten op het gemeenschappelijke belang. Met financiële prikkels kun je ook bestaande gebruikers verleiden daaraan mee te doen. Dit vraagt niet alleen om een gezamenlijke bereidwilligheid, maar ook om regie. Een netbeheerder zou dat op zich kunnen nemen.'

De Vries: 'De essentie is dat energienetwerken meer leidend moeten worden in de ruimtelijke ordening van nieuwe bouwinitiatieven. Nu zijn ze nog faciliterend, dus volgend. Daarbij hoort ook dat de besluitvorming over verzwaring van netwerken veel gecoördineerder moet gaan verlopen, met een grotere inbreng voor

gemeenten die vooraf aangeven in welke gebieden ze in de toekomst een sterke stijging van de energievraag verwachten.'

Van Cuijk: 'Ik ben het eens met de stelling, maar dit is wel lastig te organiseren. Wij spelen hier zelf op in door bijvoorbeeld groepscontracten te ontwikkelen. Grote afnemers krijgen gezamenlijk capaciteit op het net en stemmen onderling de energievraag op elkaar af. Er is dan meer mogelijk binnen het bestaande net, maar ze worden wel afhankelijk van elkaar.'

El Bakari: 'Ik geloof zeker in een betere afstemming van vraag en aanbod, zoals in energiehubs waarin bedrijven onderling beschikbare capaciteit verdelen, zowel in tijd als in hoeveelheid. Op wijkniveau bereik je dat echter het best door de principes van de vrije markt te stimuleren. Veel gebouw-eigenaren zijn momenteel zowel producent als consument van energie. Ze kunnen echter niet participeren in de energiehandel. Als een gebouw-eigenaar investeert in verduurzaming, opslag en/of een energiemangementsysteem, kan hij dus niet volop profiteren van de voordelen daarvan. Daarvoor zou hij zelf via een handelsplatform of derde partij zijn stroom moeten kunnen verkopen of kopen op de energiemarkt. Als dit mogelijk wordt, ontstaat vanzelf meer evenwicht tussen vraag en aanbod en vermindert de piekbelasting.'

Andere oplossingen

Welke oplossingen zijn er (nog meer) denkbaar om de netcongestie aan te pakken? En hoe denkt u dat het er over vijf jaar voor staat? Is er dan nog steeds sprake van ernstige congestie?

De Vries: 'We moeten in elk geval af van de juridische plicht voor netbeheerders om op alle momenten de maximale capaciteit te kunnen leveren. Daardoor ontstaan nu die ellenlange wachttijden. Je kunt bijvoorbeeld ook denken aan flexibele aansluitingen waarbij het verbruik in de piekperiodes wordt gemaximeerd en daarbuiten vrij is. Je moet dan wel een verschil maken tussen de echte basisbehoeften van bedrijven en huishoudens en de flexibele vraag waarmee ze kunnen schuiven. Al met al geloof ik het meest in prijsprikkels die de vraag gaan spreiden. Maar omdat de toenemende vraag naar elektriciteit nog wel even doorgaat, zal dit de problemen in de eerste vijf jaar zeker niet oplossen.'

Van Cuijk: 'Integendeel, de problemen worden nog groter, zeker op de laagspanningsnetten. Dan praten we over woonwijken. Wat wij als netbeheerders kunnen verbeteren, is de transparantie over wanneer het net onder druk staat. Via digitalisering en open data moeten afnemers daar meer en sneller inzicht in kunnen krijgen, zodat ze daarop hun verbruik kunnen afstemmen. Wat niet helpt, is het fors vergroten van de opslagcapaciteit met bijvoorbeeld thuisbatterijen. Dat leidt onder de huidige voorwaarden tot een verhoging van de piekbelasting. Daar moeten we eerst de randvoorwaarden voor invullen.'

69

Ik geloof het meest in prijsprikkels die de vraag gaan spreiden.

Laurens de Vries

El Bakari: 'Ik geloof in een mix van conventionele en innovatieve oplossingen. Ik schreef mijn proefschrift over de virtuele energiecentrale die beide kan integreren. Daarin kun je op zowel wijk- als regionaal niveau bestaande energiecentrales en producenten, afnemers en opslagsystemen van energie samenbrengen. De virtuele energiecentrale stemt de verschillende installaties in het collectief op elkaar af, reageert op de fluctuaties in het net en speelt snel en efficiënt in op prijsfluctuaties in de energiemarkt. Virtuele energiecentrales zorgen voor een veel slimmer gebruik van het huidige net.'

Nas: 'Er zit het overgrote deel van de tijd nog veel restcapaciteit in het systeem. De berekeningen daarvan zijn echter nog grofmazig. Ik verwacht dat kunstmatige intelligentie en quantumcomputers in de toekomst kunnen leiden tot meer optimalisatie en stabilisatie in het systeem. Maar we zijn er nog niet vanaf over vijf jaar.'



Ton van Cuijk is Portefeuille Regisseur Flexibiliteit bij Enexis, een van de drie grote regionale netbeheerders in Nederland. Hij richt zich op de flexibiliteit in brede zin, van congestiemanagement tot tarieven en bijvoorbeeld de impact van grootschalige opslag en thuisbatterijen.



Deborah Nas is een veelgevraagde spreker op het gebied van technologie en innovatie. Ze richt zich met name op hoe innovaties hun weg vinden naar de markt (of niet). Zij is ook hoogleraar Industrieel Ontwerpen aan de TU Delft en actief voor Quantum Delta NL.



Khalil El Bakari is manager Business Unit Energy bij Soltegro. Dit bedrijf houdt zich bezig met onder andere het ontwerp en de engineering van complexe energiesystemen bij met name grote bedrijven en netbeheerders. Hij is al dertig jaar actief in de energiesector.



Laurens de Vries is hoogleraar complexe energietransities aan de Faculteit Technologie, Beleid en Management aan de TU Delft. Hij richt zich al gedurende zijn hele carrière bij de TU Delft op de regulering van de energiesector.

REACTIE HEVO

In eerste instantie lijkt netcongestie vooral een technisch vraagstuk te zijn dat technische oplossingen vraagt. Het wordt gezien als een probleem waar we voor de oplossing sterk afhankelijk zijn van de netbeheerders. Het lijkt erop dat het vinden van passende oplossingen voor dit probleem lang gaat duren.

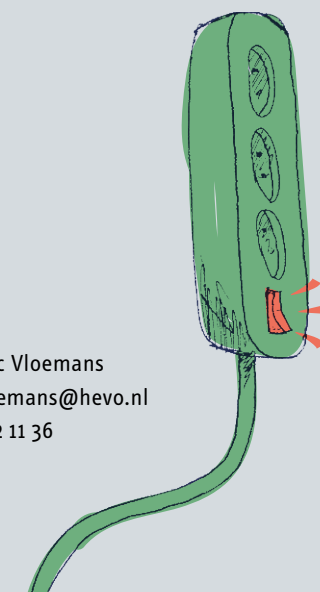
Dit biedt geen rooskleurig vooruitzicht met betrekking tot de uitdagingen van verduurzaming en het Klimaatakkoord. Bij HEVO beschouwen we netcongestie niet alleen als een technisch probleem. Hoewel de concrete oplossingen wellicht technisch van aard zijn, zijn wij van mening dat met een bredere benadering, creativiteit en vastberadenheid, het mogelijk moet zijn om de verduurzaming van de gebouwde omgeving onverminderd voort te zetten.

Wij vinden het belangrijk om netcongestie al in een vroeg stadium op te nemen in de haalbaarheidsonderzoeken en in de definitiefase van projecten, en hier rekening mee te houden. Onze huisvestingsadviseurs spelen hierin een belangrijke rol. Daarnaast is het essentieel om het onderwerp tijdens de bouwvoorbereiding op de agenda te houden, zodat in de ontwerpfase proactief kan worden ingespeeld op de actualiteit rondom netcongestie. Samen met de netbeheerder kunnen we het juiste perspectief schetsen. Onze projectmanagers vervullen hierin ook een wezenlijke rol.

Op deze wijze kunnen juiste keuzes worden gemaakt en tijdig stappen worden ondernomen. Netcongestie moet niet gezien worden als een probleem, maar als een impuls om nieuwe oplossingen te bedenken. Dit vereist specialisme, maar ook om proactief handelen en strategisch denken. Zo dragen we bij aan een veerkrachtige en duurzame toekomst voor de gebouwde omgeving.

Meer weten?

Vraag Jean-Marc Vloemans
E jeanmarc.vloemans@hevo.nl
M +31 (0)6 53 72 11 36



INCLUSIEVE GEBIEDS- ONTWIKKELING



RENÉ LOLKEMA is partner bij HEVO en werkt dagelijks aan de haalbaarheid van projecten op het snijvlak van wonen, ontmoeten, welzijn en zorg bij HevoFame. René is gespecialiseerd in het bevorderen van samenwerking tussen woningcorporaties en zorgorganisaties, planologie en contractvorming. HevoFame is als merklable voor de woonzorgmarkt onderdeel van HEVO.

Een inclusieve samenleving begint bij het centraal stellen van de persoonlijke leefwereld van **alle mensen: jong, oud, kwetsbaar, met of zonder een beperking.** Daar zijn in de eerste plaats vitale steden, dorpen en wijken voor nodig. Door wonen, ontmoeten en ondersteunen integraal aan te pakken creëren we hier gebouwen en gebieden waar het prettig leven is.

Voedingsbodem

Het idee van inclusieve steden, dorpen en wijken is dat iedereen er de ruimte krijgt om te wonen, werken en leven. Iedereen hoort erbij en kan zo lang mogelijk meedoen. Bijvoorbeeld door een lokaal netwerk van inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en verenigingen te vragen om zelfredzaamheid te ondersteunen. Maar het opzoeken van samenwerking begint al veel eerder. Bij een nieuwbouwontwikkeling in buurten, wijken of steden voeren we al in een vroeg stadium gesprekken met bewoners, gemeenten, woningcorporaties, ondernemers en maatschappelijke organisaties zoals scholen, welzijnsinstellingen, buurthuizen en bibliotheken. Door persoonlijke leefwerelden als uitgangspunt te nemen worden zij écht partner van de nieuwe ontwikkeling. Een goede voedingsbodem voor nieuwe relaties en gemeenschapszin.

”

Ik geloof in een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met een ondersteuningsvraag gewoon kunnen meedoen.



Meer weten?

Vraag René Lolkema
E rene.lolkema@hevo.nl
M +31 (0)6 22 43 19 67

Meedoen en ontmoeten

Binnen de projecten van HevoFame staat de realisatie van geschikte woningen voor mensen met een zorg- of ondersteuningsbehoefte vaak centraal. Hun wereld wordt doorgaans steeds wat kleiner. Door op de juiste locatie een passend woonconcept te realiseren, zijn deze kwetsbare mensen zo goed mogelijk in staat om mee te blijven doen in hun eigen buurt, wijk of stad. En door dichtbij ontmoetingsmogelijkheden of winkels te realiseren, zorgen we ervoor dat die kleiner wordende wereld zo aangenaam mogelijk blijft. Als daar nog voorzieningen zoals een bibliotheek, buurthuis of multifunctionele accommodatie (MFA) bij komen wordt dat nog eens extra versterkt.

Sociale cohesie

Om vitale steden, dorpen en wijken te realiseren, zijn fysieke ontmoetingsplekken zoals een buurthuis of MFA van groot belang. Deze faciliteiten brengen diverse maatschappelijke functies samen – van onderwijs en cultuur tot zorg en recreatie – en bevorderen zodoende de sociale cohesie en inclusiviteit. Naast ontmoeting en meedoen zijn zelfredzaamheid en omkijken naar elkaar belangrijk. In vitale steden, dorpen en wijken worden al deze aspecten op een natuurlijke manier samengebracht en gestimuleerd. Want een hoge mate van lokale zelfredzaamheid en gemeenschapszin zijn nodig om iedereen zo lang mogelijk te laten meedoen en dat heeft een heel positief effect op de leefwereld van mensen met en zonder een zorg- of ondersteuningsbehoefte.

Vertrouwd en veilig

De (woon)gebouwen die wij realiseren staan niet op zichzelf. Ze bevinden zich in een stad, dorp of wijk waar mensen een sociaal netwerk hebben. Door dit netwerk te activeren en ervoor te zorgen dat ook kwetsbare mensen zo lang mogelijk actief kunnen deelnemen, creëren we een vertrouwde en veilige omgeving. Een omgeving waar zij kunnen wonen, werken en ontmoeten. Waar zij een prettig leven leiden in hun eigen, levendige stad, dorp of wijk.



KORTE NIEUWSBERICHTEN

NIEUWBOW KINDERCAMPUS ZUIDAS

In Amsterdam vordert de nieuwbouw van de Kindercampus Zuidas gestaag. Het gebouw biedt ruimte aan 550 leerlingen en beschikt over een gymzaal, een theater en een uniek groen atelier, inclusief een binnenatelier en een daktuin. De opdrachtgever is Stichting Openbaar Onderwijs aan de Amstel.

Meer weten? Vraag het mark.vanstraten@hevo.nl

DATA-ANALYSE

Het kenniscentrum heeft de afgelopen maanden flinke stappen gezet op het gebied van het automatiseren, visualiseren en analyseren van de data-componenten van IHP-trajecten.

Meer weten? Vraag het luuk.binder@hevo.nl



EIJKHAGEN LANDGRAAF

Het hoogste punt van de nieuwbouw van deze VO-school met drie gymzalen is inmiddels bereikt. Een flexibel gebouw dat goed kan anticiperen op groei of krimp van het leerlingenaantal.

Meer weten? Vraag het gerhard.jacobs@hevo.nl



PRACHTIGE PROJECTEN ONDERWIJS

Onze jarenlange kennis, kunde en ervaring is gebundeld in een prachtig boek *40 jaar onderwijshuisvesting* door HEVO.

Meer weten? Vraag het gerhard.jacobs@hevo.nl



ZWEMBAD VAN DE TOEKOMST

Samen met de gemeente Oss en Burgland Bouw werken we aan de VO-fase voor een ambitieus plan voor een nieuw, modern en duurzaam zwembad, waar plaats is voor recreatief zwemmen, zwemles, wedstrijdzwemmen, wellness en meer. Het ontwerpteam en het bouwteam staan onder leiding van Burgland Bouw.

Meer weten? Vraag het willem.adriaanssen@hevo.nl



DE NIEUWBOUW VAN GGD GELDERLAND-ZUID NIJMEGEN IS OPGELEVERD

De bouw van het nieuwe pand van GGD Gelderland-Zuid is afgerond. Het gebouw met publieke functies is duurzaam en sluit optimaal aan bij de behoeften van de bezoekers, medewerkers en partners.

Meer weten? Vraag het jan.bonnemaijers@hevo.nl



NIEUWBOUW VO-SCHOOL MET SPORTVOORZIENING ASHRAM COLLEGE ALPHEN AAN DEN RIJN

Het nieuwe schoolgebouw sluit goed aan bij de onderwijsvisie van het Ashram College en voldoet aan de huidige en toekomstige eisen van het middelbaar onderwijs. De school wordt duurzaam gebouwd, met recycling van materialen uit de oude school in de nieuwbouw.

Meer weten? Vraag het henrie.berg@hevo.nl



TOENAME VAN CIRCULAIRE PROJECTEN

De focus op circulariteit neemt toe, wat we duidelijk kunnen zien aan het groeiende aantal projecten, zoals bijvoorbeeld: Weener XL, Probedrijven, KPO De Stappen, het gemeentehuis Krimpenerwaard en het Christelijk Lyceum Veenendaal.

Meer weten? michiel.otto@hevo.nl



HERBESTEMMING EN RENOVATIE STADHUIS DEN HELDER

De renovatie en transformatie van de monumentale mastenloods uit 1836 en het naastgelegen gebouw tot 'Huis voor de stad' voor Den Helder is gereed. De stad heeft nu een toegankelijk, functioneel, modern en duurzaam stadhuis waarbij de historische en architecturale kenmerken behouden zijn.

Meer weten? Vraag het michiel.otto@hevo.nl



KENNIS DELEN

- Download de whitepapers.
- Hoe bouw ik een school?
- Wat kost het bouwen van een school?
- De tools om besluiten over huisvesting te onderbouwen en verduurzaming inzichtelijk te maken.

Kijk op hevo.nl/actueel

NIEUWBOUW DE PARKSCHOOL EN IBN-I SINA IN ARNHEM IN GEBRUIK GENOMEN

Eén gebouw met twee scholen, elk met hun eigen identiteit, maar waar ook voldoende ruimte is om de samenwerking op te zoeken en deze in de toekomst verder vorm te geven.

Meer weten? Vraag het iris.jansen@hevo.nl



CIRCULAIR INTEGRAAL HUISVESTINGSPLAN (IHP)

Het opstellen van een IHP biedt een uitgelezen kans om te focussen op hergebruik en waardebehoud binnen onderwijshuisvesting. De eerste stap is om levensduurverlengende renovatie van schoolgebouwen serieus te onderzoeken. Blijkt sloop en nieuwbouw toch de betere optie? Kies dan voor zoveel mogelijk hergebruik van materialen en elementen. Binnen de gemeente kunnen uit ieder te slopen gebouw materialen 'geogst' worden voor hergebruik in de eerstvolgende nieuwbouwoptgave.

Meer weten? Vraag het louk.linders@hevo.nl

ONDERWIJSVISIE ZEEWOLDE

HEVO was betrokken bij de ontwikkeling van de onderwijsvisie van Zeewolde. De onderwijsvisie is nu een betekenisvol instrument om te komen tot een visiegedreven Integraal Huisvestingsplan (IHP). Het IHP wordt voor Zeewolde een belangrijk document dat de lange termijn huisvestingsbehoeften en -plannen voor onderwijsinstellingen in de gemeente omvat.

Meer weten? Vraag het judith.vroemen@hevo.nl



VERBOUWING KANTOORPAND MOOILAND GRAVE

In samenwerking met woningcorporatie Mooiland hebben we de verbouwplannen voor haar kantoorpand in Grave uitgewerkt. Het doel van de plannen is een vernieuwde werkomgeving waar verbinding centraal staat, die geschikt is voor hybride werken en waar alle medewerkers van Mooiland kunnen werken.

Meer weten? Vraag het joris.berg@hevo.nl





REVITALISERING, RENOVATIE EN VERDUURZAMING VEROUDERD KANTOORPAND CROONWOLTER&DROS DORDRECHT

Croonwolver&dros Dordrecht is gevestigd in het voormalige kantoorpand van WTH, op een fraaie zichtlocatie aan de A16. Het verbouwde kantoor biedt een duurzame en aangename werkomgeving aan haar gebruikers. Het gebouw is voorzien van geavanceerde elektrotechnische en werktuigbouwkundige installaties en geïnformateerde systemen.

Meer weten? Vraag het jan.bonnemaijers@hevo.nl

GEBOUWSCAN VOOR HERGEBRUIK

Laat een gebouw 'scannen' op hergebruik-potentie, ruim voordat het gesloopt wordt. De scan wijst uit welke materialen en elementen een tweede leven kunnen krijgen in de nieuwbouw. Geef de uitkomsten van de scan taakstellend mee aan de architect om te integreren in het ontwerp.

Meer weten? Vraag het tim.mechielsens@hevo.nl



VNG: HERIJKEN MODELVERORDENING VOORZIENINGEN HUISVESTING ONDERWIJS

HEVO werkt actief samen met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) aan de herziening van de modelverordening voorzieningen huisvesting onderwijs, als reactie op het nieuwe wetsvoorstel.

Meer weten? Vraag het wouter.houet@hevo.nl



NIEUWBOUW GRAFISCH LYCEUM VMBO ROTTERDAM

In het nieuwe schoolgebouw is de onderwijsfilosofie concreet vorm gegeven. Het wordt een stimulerende en open leeromgeving die flexibiliteit en duurzaamheid combineert. Een veilige en uitnodigende plek die ontmoeting, interactie en presentatie bevordert. HEVO is verantwoordelijk voor het projectmanagement met volledige resultaatgarantie.

Meer weten? Vraag het marijn.bax@hevo.nl

IHP GEMEENTE 'S-HERTOGENBOSCH

Het IHP gemeente 's-Hertogenbosch betreft ongeveer 70 scholen. HEVO heeft de aanbesteding gewonnen en is gestart met het project, voortbouwend op het beleidskader dat de gemeente in samenwerking met onderwijsinstellingen heeft ontwikkeld.

Meer weten? Vraag het wouter.houet@hevo.nl



HET BREIN IN JE HART ALS JE INNERLIJK KOMPAS NAAR VERVULLING



In een tijd waarin de valkuil groot is om je te laten leiden door alle snelle veranderingen (onzekerheid over de toekomst, de ontwikkeling van artificiële intelligentie en andere omstandigheden en invloeden van buiten die je in hun greep kunnen houden), is het niet altijd gemakkelijk om de moed te hebben om je eigen waarheid te volgen. Het kan gemakkelijker zijn om je te laten leiden door veranderingen en omstandigheden dan om je hart te gebruiken als innerlijk kompas.

Niet voor niets komt het Engelse woord *courage*, dat moed betekent, van het Franse woord *coeur*. *Coeur* betekent hart. Dat woord is weer afgeleid van het Latijnse woord *cor*, dat vrij vertaald 'je waarheid volgen' betekent. Maar hoe werkt dat dan eigenlijk? Waar lang gedacht is dat ons brein vooral informatie naar het hart zendt, kwamen onderzoekers er in de jaren 70 achter dat dat andersom is: ons hart zendt meer informatie naar ons brein. In de jaren 90 noemde neurocardioloog dr. Armour voor het eerst de term *heart-brain*. Hij ontdekte dat er 40.000 neurale cellen in het hart aanwezig zijn die een complex netwerk vormen. Het is een klein brein in het hart. Het heeft een eigen geheugen en ook neurale plasticiteit.

Ons brein gebruikt de signalen die het krijgt van het hart om te bepalen of we wel of niet in overlevingsstand schieten. In deze tijd met zoveel verandering en onzekerheid kunnen we snel bang of onzeker worden. Raken mensen misschien wel gefrustreerd of boos, schieten in jaloezie of competitie, of voelen zich machteloos. Met die incoherentie in ons hart raken we in een staat van stress. Vervolgens schiet het brein in overlevingsstand en gaat meer cortisol produceren. Uit onderzoek blijkt dat we gemiddeld zo'n 70% van de tijd in deze staat van overleving verkeren.

Wanneer je hart coherent is, dan ontvangt het brein die coherente signalen en gaat het juist meer DHEA aanmaken; een hormoon dat regenererend werkt, ook wel het vitaliteits- of anti-aging hormoon. Je brengt je hart in coherentie door gevoelens van dankbaarheid, liefde, compassie, waardering, vreugde, enthousiasme en tevredenheid te activeren. Dit zijn emoties die je meer energie geven. Die coherente staat kun je zelf initiëren door je ademhaling te vertragen en bewust te kiezen voor deze emoties.

Daarnaast gaat het brein wanneer je in coherentie bent zijn heldere gedeelte gebruiken. Je komt in een staat waarin je creatief en veerkrachtig bent, authentiek durft te zijn. Dit is de staat waarin je toegang hebt tot de intelligentie en wijsheid van je hart. Je bent verbonden met je intuïtie. Inzichten komen als vanzelf naar je toe. Het is een krachtige staat van zijn, je ervaart flow. En dat is juist wat we nodig hebben in deze tijd, om vervulling en bezieling te ervaren in ons leven en ons werk. Daarom nodig ik je uit om meer te verbinden met je hart, coherentie te creëren en te luisteren naar de fluisterende stem van je hart. Het vertelt je je waarheid. Het is je innerlijk kompas...

Hartelijke groet,
Tess

HET DRAAIT NIET ALLEEN OM DE STENEN, ER IS OOK OOG VOOR WAAR DIE STENEN VOOR BEDOELD ZIJN.

Teun Dekker, directeur-bestuurder van Kindcentrum De Kroevendonk in Roosendaal

